

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษา โรงเรียนวิถิพุทธ ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา กรณีศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอน จำนวน ๓๐ คน และนักเรียนจำนวน ๗๑ คน รวมทั้งสิ้น ๑๐๑ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสรุปได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (ครูผู้สอน)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๐๐ โดยมีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๔ วุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๖๗ ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ ไม่มีวุฒิการศึกษาทางบาลี จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๖๗ ระดับชั้นเรียนที่รับผิดชอบในปัจจุบัน มัธยมต้น จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ และมัธยมปลาย จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ และมีประสบการณ์ในการสอนมาแล้ว ๑-๕ ปี จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ และ ๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐

๒. สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (นักเรียน)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๕๗ มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี จำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๔๘ ซึ่งขณะนี้กำลังเรียนอยู่ชั้น มัธยมปีที่ ๕ จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓๓ และมัธยมปีที่ ๖ จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓๓ เท่ากัน ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม จำนวน ๖๓ คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๗๓ และตำแหน่งหรือหน้าที่อื่นๆ นอกจากการเรียนคือเป็นสมาชิกชมรม จำนวน ๖๖ คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๘๖

๓. สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (ข้อมูลที่ตอบร่วมกัน (ครู)

ท่านมีประสบการณ์และความรู้ทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักใดรศึกษา
อย่างไร ได้รับการศึกษามาโดยตรงจากสถาบันการศึกษา ผู้ตอบมีจำนวน ๘ คน (คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๖๗) เคยได้รับการฝึกอบรม มีจำนวนผู้ตอบ ๕ คน (คิดเป็นร้อยละ ๓.๐๐) เข้าร่วมสัมมนาวิชานี้
มาก่อน มีจำนวนผู้ตอบ ๓ คน (คิดเป็นร้อยละ ๑.๐๐) ศึกษาจากตำราและเอกสารต่างๆ มีผู้ตอบ
จำนวน ๑๗ คน (คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๖๗) ไม่เคยศึกษาหรืออบรมเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อนเลย มีจำนวน
ผู้ตอบ ๔ คน (คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓) โรงเรียนที่ท่านทำหน้าที่สอน/เรียนอยู่ มีโครงการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักใดรศึกษาหรือไม่ ผู้ตอบว่ามีนั้น มีจำนวน ๒๕ คน (คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๖๗) ถ้ามี มีโครงการส่งเสริมอย่างไร ถือเป็นนโยบายหลักของโรงเรียน มีจำนวนผู้ตอบ ๒๕ คน
(คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓๓) จัดอบรมศีลธรรมตามโอกาส มีจำนวนผู้ตอบ ๒๖ คน (คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๖๗) จัดเข้าค่ายพุทธบุตรเป็นประจำทุกปี มีจำนวนผู้ตอบ ๑๖ คน (คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๓)
นิมนต์พระภิกษุมอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนประจำทุกวันพระ มีจำนวนผู้ตอบ ๗ คน (คิดเป็นร้อย
ละ ๒๓.๓๓) จัดทัศนศึกษาตามศาสนสถานต่างๆ มีจำนวนผู้ตอบ ๑๒ คน (คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐)
โครงการอื่นๆ มีผู้ตอบจำนวน ๑๒ คน (คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐)

๔. สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่ตอบร่วมกัน (นักเรียน)

ท่านมีประสบการณ์และความรู้ทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักใดรศึกษา
อย่างไร โดยมีผู้ตอบข้อที่ว่า ได้รับการศึกษามาโดยตรงจากสถาบันการศึกษา จำนวน ๑๗ คน
(คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๕๔) ข้อที่ว่า เคยได้รับการฝึกอบรม มีผู้ตอบ จำนวน ๔๐ คน (คิดเป็นร้อย
ละ ๕๖.๓๔) ข้อที่ว่า เข้าร่วมสัมมนาวิชานี้มาก่อน มีผู้ตอบจำนวน ๓ คน (คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๓)
ข้อที่ว่า ไม่เคยศึกษาหรืออบรมเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อนเลย มีผู้ตอบจำนวน ๔ คน (คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๓) ข้อที่ว่า ศึกษาจากตำราและเอกสารต่างๆ มีผู้ตอบจำนวน ๖ คน (คิดเป็นร้อยละ ๘.๔๕) ใน
ด้านโรงเรียนที่ท่านเรียนอยู่ มีโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักใดรศึกษาหรือไม่ ผู้ที่ตอบ
ว่า มี มีจำนวน ๕๕ คน (คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๐๐) ถ้ามี มีโครงการส่งเสริมอย่างไร ข้อที่ว่า ถือเป็น
นโยบายหลักของโรงเรียน มีจำนวนผู้ตอบ ๖๐ คน (คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๕๑) จัดอบรมศีลธรรมตาม
โอกาส มีจำนวน ๓๗ (คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๑๑) จัดเข้าค่ายพุทธบุตรเป็นประจำทุกปี มีจำนวนผู้ตอบ
๒๒ คน (คิดเป็นร้อยละ ๓.๕๕) นิมนต์พระภิกษุมอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนประจำทุกวันพระ
จำนวนผู้ตอบ ๑๑ คน (คิดเป็น ร้อยละ ๑๕.๔๕) จัดทัศนศึกษาตามศาสนสถานต่างๆ จำนวนผู้ตอบ
๑๕ คน (คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๗๖) และโครงการอื่นๆ มีจำนวนผู้ตอบ ๒ คน (คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๒)

๕.๑.๒ ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของครูและนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

๑. ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของครู

ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๕$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังต่อไปนี้ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัญญา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๖$) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสมาธิ ($\bar{X} = ๓.๘๕$) ความรู้ความเข้าใจในหลักไตรสิกขา ($\bar{X} = ๓.๘๓$) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องศีล ($\bar{X} = ๔.๓๑$)

๒. ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของนักเรียน

ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๖$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๒$) นอกนั้นคือ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัญญารู้ความเข้าใจในเรื่องสมาธิ และความรู้ความเข้าใจในเรื่องศีล อยู่ในระดับมาก

๕.๑.๓ การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครู โรงเรียนวิถีพุทธในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

๑. การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครู

การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครูผู้สอน ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นศีลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๕๒$) นอกนั้นคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นสมาธิ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นปัญญา อยู่ในระดับมาก

๒. การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน

การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๐๓$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นศีล ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นสมาธิ และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นปัญญา

๕.๑.๔ แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครู และนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

การวิจัยพบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ครู อาจารย์และนักเรียน ให้ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการนำบุคลากรไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาในบางโอกาส ควรมีการแนะนำในเรื่องการทำ

สมาธิ ควรให้มีการนิมนต์พระภิกษุมาสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรมีการอบรมบุคลากรให้มีความเข้าใจในหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา ควรมีการนิมนต์พระภิกษุมาแสดงพระธรรมเทศนา ควรมีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะ ควรกำหนดกฎระเบียบต่างๆ ให้ชัดเจน ควรจัดให้มีการอบรมด้านการทำสมาธิ ควรมีการปฏิบัติธรรมและสันทนาธรรมอยู่เป็นนิจ ควรมีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจในสภาวะของตน และควรจัดให้มีกัลยาณมิตรคอยแนะนำ

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของครูโรงเรียนวิถีพุทธในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

๑. ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของครู

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีสึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร โดยมีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่า ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าโดยปกติของความเป็นครูและอาจารย์ผู้สอนซึ่งจะต้องเป็นแบบอย่างและต้องเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้แก่บรรดานักเรียนของตนจึงทำให้ครูผู้สอนต้องศึกษาให้เข้าใจในหลักไตรสิกขาหรือแม้แต่วิชาความรู้แขนงอื่นเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้แก่นักเรียนที่ตนดูแล เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านดังต่อไปนี้ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัญญา โดยนัยเดียวกันภาพรวมที่กล่าวไว้ข้างต้นความรู้ความเข้าใจนั้นโดยความหมายแล้วก็เชื่อมโยงไปถึงปัญญา ฉะนั้นจึงทำให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าวเป็นสำคัญกว่าความเข้าใจในเรื่องอื่นก่อน ซึ่งให้ความเข้าใจในเรื่องของความรู้ความเข้าใจในเรื่องสมาธิ รองลงมาอาจเพราะว่าตามธรรมชาติของคนแล้วในเรื่องของสมาธินั้นเป็นเรื่องที่คนส่วนมากไม่ค่อยให้ความสนใจ จึงให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความรู้ความเข้าใจในหลักไตรสิกขาเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสนใจรองลงมา ที่น้อยที่สุดคือเรื่องที่สำคัญอันดับสุดท้ายที่ให้ความสำคัญคือ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องศีล ซึ่งโดยสังคมโลกปัจจุบันนี้คนให้ความสนใจในเรื่องนี้น้อย เพราะว่สังคมยุคใหม่นั้นเน้นเรื่องวิชาการความก้าวหน้าทางแพชชันกันมาเป็นอันดับต้นๆ ซึ่งแน่นอนว่าเป็นเรื่องที่สวนทางกับเรื่องศีลธรรม ซึ่งประเด็นนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจน เพราะว่ในสถานศึกษาจะมุ่งเน้นในเรื่องการแข่งขันกันเรื่องวิชาการ ซึ่งนักเรียนเก่งมากเท่าไรก็เป็นเครื่องรับรองถึงควมมีมาตรฐานของครูผู้สอน จึงทำให้มองข้ามในเรื่องของศีลไปโดยปริยาย

๒. ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของนักเรียน

จากผลของการวิจัย พบว่า ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าการศึกษาที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูหรือครอบครัว แม้กระทั่งการที่ได้รับอิทธิพลของความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ได้รับรู้มาโดยตลอดจึงทำให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกับหลักไตรสิกขามาก แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านแล้ว กลับพบว่าความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งบ่งไปถึงความเป็นไปได้ที่ความเข้าใจรวบยอดลึกซึ้งลงไป ในรายละเอียดของหลักไตรสิกขาทำให้นักเรียนรู้สึกถึงความไม่ยากของในรายละเอียดจึงส่งผลให้ข้อดังกล่าวออกมาในระดับปานกลาง สำหรับด้านอื่นนอกนั้นคือ ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องปัญญา ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสมาธิ และความรู้ความเข้าใจในเรื่องศีล อยู่ในระดับมาก อาจจะเป็นการจำแนกรายละเอียด คือ ทำความเข้าใจแยกออกเป็นแต่ละด้านแล้วทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในรายละเอียดของแต่ละด้านได้ง่ายมากขึ้น อีกทั้งสิ่งแวดล้อมที่บ่มเพาะความเป็นผู้ใฝ่ในเรื่องดังกล่าวมากขึ้นจึงทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในรายด้านได้ดีกว่ารายละเอียดที่รวบยอด

๕.๒.๒ การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครูโรงเรียนวิสุทธิในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

๑. การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครู

จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ก็จะกล่าวได้ว่าเกือบทุกอย่างของการเรียนรู้ของนักเรียนจึงทำให้ครูมีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองจึงทำให้ครูมีการนำหลักไตรสิกขามาพัฒนาตนเองอย่างเห็นได้ชัด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าการปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครูผู้สอน แต่เมื่อด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นศีลกลับอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะการเป็นครูนั้นถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ที่ถือได้ว่าเป็นแม่พิมพ์ของชาติแต่ด้วยการที่การศึกษานั้นมุ่งเน้นไปทางด้านวิชาการ จึงมุ่งเน้นในการพัฒนาตนเองไปทางด้านวิชาการและด้านพฤติกรรมซึ่งบางครั้งนั้นก็เป็นการพัฒนาในด้านศีลอีกนัยหนึ่งแต่ด้วยการเป็นบุคคลที่แบกภาระการเป็นแบบอย่างไว้มากจึงทำให้เน้นหนักไปในด้านอื่น แต่จริงๆแล้วก็มีการพัฒนาด้านศีลไปอยู่โดยนัยดังกล่าวนั้นเอง สำหรับด้านนอกนั้นคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นสมาธิ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นปัญญา อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าครูนั้นต้องการให้นักเรียนได้เห็นถึงคุณประโยชน์จากการมีสมาธิและการประสบความสำเร็จในทางด้านปัญญาแก่นักเรียนซึ่งนักเรียนเรียนนั้นโดยปกติแล้วชอบการเห็นการกระทำ

ให้เป็นแบบอย่างมากกว่าการบีบบังคับให้กระทำหรือให้เข้าใจในสิ่งที่ขัดกับความเป็นไปในสถานะความเป็นวัยรุ่น

๒. การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน อยู่ในระดับโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าการปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นศีล ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นสมาธิ และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นปัญญา เพราะวาสถานะของนักเรียนนั้นมีความเป็นวัยรุ่นที่ยังมีเหตุผลของการปฏิบัติและการพัฒนาตนเองไปทางที่กำหนดนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะโดยมากแล้วนักเรียนยังมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบซึ่งปกติในวัยนี้ การเรียนแบบเพื่อนและการเลียนแบบตามสมัยนิยมจะเป็นสิ่งที่วัยรุ่นเปิดใจยอมรับมากกว่าการเรียนรู้แบบครูและครอบครัว ซึ่งทำให้ความสนใจในเรื่องการปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนนั้นอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด

๕.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิสุทธิในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

จากการตอบแบบสอบถามได้มีผู้เขียนข้อเสนอแนะการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิสุทธิในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ซึ่งแยกไว้ ๓ ด้านด้วยกัน คือ ๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านศีล ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า ควรมีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจในสถานะของตน และทางโรงเรียนควรมีการนิมนต์พระภิกษุมาสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมถึงควรมีการนำบุคลากรไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาในบางโอกาส ถัดจากนั้นควรมีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะ และท้ายสุดควรมีการกำหนดระเบียบการปฏิบัติต่างๆ ให้ชัดเจน ๒) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านสมาธิ ผู้ตอบแบบสอบถามได้มีข้อเสนอว่าควรมีการแนะนำในเรื่องการทำสมาธิ และทางโรงเรียนควรจัดให้มีการอบรมด้านการทำสมาธิ ๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านปัญญา ผู้ตอบแบบสอบถามได้มีแนวทางว่า ควรมีการปฏิบัติธรรม และสนทนาธรรมอยู่เป็นประจำ และทางโรงเรียนควรจัดให้มีกัลยาณมิตรคอยแนะนำทางด้านหลักธรรมและ ควรมีการอบรมบุคลากรให้มีความเข้าใจในหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา สุดท้ายที่สุดได้ระบุไว้ว่าควรมีการนิมนต์พระภิกษุมาแสดงธรรมเทศนา

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

เมื่อประมวลผลที่ได้รับจากการทำวิจัย ได้ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาต่างๆ ในการนำเอาหลักไตรสิกขาไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สำหรับองค์กรของตน ได้ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีนโยบายส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรหรือสถานศึกษาให้ชัดเจน และจะต้องสนับสนุนนโยบายในทุกๆ ด้านที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

๒. ควรมีโครงการปฏิบัติด้านกิจกรรมทางศาสนา ในทุกๆ ด้าน เช่นการฟังธรรม การฝึกสมาธิ การดำเนินการธรรมทายาท หรือการอุปสมบทภาคฤดูร้อน หรือการทัศนศึกษานอกสถานที่ โดยเฉพาะสถานที่สำคัญทางศาสนา

๓. ในกรณีของสถานศึกษาควรจัดให้มีพระภิกษุ มาสอนศีลธรรมให้แก่นักเรียน และมาให้การอบรมด้านสมาธิ วิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำ

๔. ควรนำเอาหลักศีลธรรม หรือหลักธรรมที่เกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือในการประเมินผล และประเมินคุณภาพบุคลากรในองค์กรของตน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา จากโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ในเขตพื้นที่อื่นๆ เพิ่มเติม

๒. ควรมีการศึกษา ผลที่ได้รับจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา จากโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ในเขตจังหวัดอื่นๆ หลายแห่ง เพื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่าง และความสอดคล้องซึ่งกันและกัน